

Predmet C-40/24 [Derterti]ⁱ**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

23. siječnja 2024.

Sud koji je uputio zahtjev:

Corte suprema di cassazione (Italija)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

19. prosinca 2023.

Žalitelj:

GE

Predmet glavnog postupka

Predaja žalitelja Francuskoj koju provode talijanska tijela u okviru izvršenja europskog uhidbenog naloga izdanog radi izvršenja kazne zatvora iako mu se u Francuskoj sudilo „u odsutnosti”, nije obaviješten o suđenju i nije iskoristio pravo na stručnu obranu, odnosno pravo na to da imenuje odvjetnika i da mu odvjetnik pruži pomoć.

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

U skladu s člankom 267. UFEU-a i člankom 105. Poslovnika Suda traži se, konkretno, tumačenje članka 6. UEU-a i članka 4.a Okvirne odluke 2002/584/PUP, i to osobito s obzirom na optuženikova prava obrane u kaznenom postupku u kojem se sudilo „u odsutnosti”.

Prethodna pitanja

1. Treba li članak 6. Ugovora o Europskoj uniji tumačiti na način da je optuženikovo pravo na stručnu obranu u kaznenom postupku obuhvaćeno pravima

ⁱ Naziv ovog predmeta je izmišljen. On ne odgovara stvarnom imenu nijedne stranke u postupku.

utvrđenima Poveljom Europske unije o temeljnim pravima od 7. prosinca 2000., temeljnim pravima zajamčena Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i prava koja proizlaze iz ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama Europske unije, koja se tim člankom priznaju kao opća načela prava Unije i čije se poštovanje zahtijeva Okvirnom odlukom Vijeća Europske unije 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. o Europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica?

2. Može li se, u slučaju potvrdnog odgovora, smatrati da se u svakom slučaju poštovalo optuženikovo pravo na stručnu obranu u kaznenom postupku ako je osuđujuća presuda donesena u odnosu na optuženika koji je bio odsutan i kojeg nije zastupao nijedan odvjetnik, odnosno ni odvjetnik od njegova povjerenja ni odvjetnik kojeg je imenovao nadležni sud, iako se samom optuženiku priznaje diskrecijsko pravo da nakon predaje ishodi ponavljanje suđenja uz jamstva obrane?

3. Treba li, slijedom toga, članak 4.a Okvirne odluke Vijeća Europske unije 2002/584/PUP, koji je unesen Okvirnom odlukom Vijeća Europske unije 2009/299/PUP od 26. veljače 2009., tumačiti na način da država od koje se traži predaja može odbiti izvršiti europski uhidbeni nalog izdan radi izvršenja kazne zatvora ili mjere oduzimanja slobode ako se osoba nije osobno pojavila na suđenju koje je rezultiralo odlukom i u slučaju kad su ispunjeni uvjeti iz tog članka 4.a stavka 1. točke (d), ali osobu nije zastupao odvjetnik kojeg je ona imenovala kao osobu od povjerenja ili kojeg je po službenoj dužnosti imenovao nadležni sud?

Navedeno pravo Unije

Ugovor o Europskoj uniji (u daljnjem tekstu: UEU); članak 6.

Povelja Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja); članci 47., 48. i 52.

Direktiva 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima tijekom trajanja oduzimanja slobode; uvodne izjave 4., 12., 19., 27. i 54. te članci 1., 2., 3., 8. i 9.

Okvirna odluka Vijeća od 13. lipnja 2002. o Europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica (2002/584/PUP), izmijenjena Okvirnom odlukom Vijeća 2009/299/PUP od 26. veljače 2009. (u daljnjem tekstu: Okvirna odluka); uvodna izjava 12., članak 1. stavak 3. i članak 4.a stavak 1.

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: EKLJP); članak 6. stavak 3. točka (c).

Presude Suda Europske unije (u daljnjem tekstu: Sud) od 31. siječnja 2023., Gordi, C-158/21; od 26. veljače 2013., Melloni, C-399/11; od 23. ožujka 2023., LU i PH, C-514/21 i 515/21; od 10. kolovoza 2017., Zdziaszek, C-271/17 i od 12. ožujka 2020., VW, C-659/18.

Presuda Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) od 13. veljače 2001., Krombach protiv Francuske, br. 29731/96.

Navedeno nacionalno pravo

Ustav Talijanske Republike, članak 24. drugi stavak: „Obrana je nepovredivo pravo u svim fazama i stupnjevima postupka”.

Legge 22 aprile 2005, n. 69 (Zakon br. 69 od 22. travnja 2005.), kako je izmijenjen Leggeom 2 febbraio 2021, n. 10 (Zakon br. 10 od 2. veljače 2021.) (u daljnjem tekstu: Zakon o EUN-u) – članak 2.: „Izvršenje europskog uhidbenog naloga ni u kojem slučaju ne smije dovesti do povrede najviših načela ustavnog poretka države ili neotuđivih osobnih prava priznatih Ustavom, temeljnih prava i temeljnih pravnih načela sadržanih u članku 6. Ugovora o Europskoj uniji ili temeljnih prava zajamčenih Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda [...]”. Osim toga, kad je riječ o osobi koju se traži radi izvršenja osuđujuće presude donesene nakon suđenja „u odsutnosti” predaja je, u skladu s člankom 6. stavkom 1.*bis* točkom (d) tog zakona, u svakom slučaju dopuštena iako osobi odluka nije osobno dostavljena, nego će joj ona biti osobno dostavljena bez odgode nakon predaje državi članici koja izdaje uhidbeni nalog te će biti izričito obaviještena o pravu na novo i sveobuhvatno preispitivanje merituma u pogledu njezina položaja uz mogućnost dostavljanja novih dokaza i ishoda preinake te odluke u skladu s instrumentima koji su u tu svrhu predviđeni nacionalnim pravom države koja izdaje uhidbeni nalog.

Presude Cortea costituzionale (Ustavni sud, Italija): br. 190 iz 1970., br. 55 iz 1971., br. 255 iz 1974., br. 172 iz 1976., br. 125 iz 1979., br. 188 iz 1980. i br. 144 iz 1995.

Presude Cortea suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud, Italija): presude šestog vijeća br. 5400 od 30. siječnja 2008., Salkanovic i br. 14721 od 7. svibnja 2020., Spahiu.

Sažet prikaz činjenica i postupka

- 1 Presudom od 12. listopada 2017., koja je postala izvršna, sud u Auxerreu (Francuska) osudio je albanskog državljanina GE za kaznena djela nezakonitog uvoza, prodaje i nabave opojnih tvari nakon kaznenog postupka koji se vodio u odsutnosti optuženika i bez sudjelovanja odvjetnika u skladu s člancima 379-2 i 379-6 francuskog Zakonika o kaznenom postupku. Radi izvršenja kazne zatvora

Francuska Republika izdala je 6. rujna 2021. europski uhidbeni nalog za predaju osobe GE, koja se nalazi u Italiji.

- 2 Corte di appello di Firenze (Žalbeni sud u Firenci, Italija) utvrdio je da su ispunjeni uvjeti za predaju albanskog državljanina GE Francuskoj Republici. Naime, u europskom uhidbenom nalogu navedeno je da osuđenik, u skladu s francuskim pravom, nakon predaje može podnijeti prigovor protiv presude u roku od 10 dana od dostavljanja presude. Corte d'appello di Firenze (Žalbeni sud u Firenci) smatrao je stoga da je ispunjen zahtjev predviđen navedenim člankom 6. Zakona o EUN-u, kojim se predaja dopušta iako traženoj osobi nije dostavljena odluka donesena nakon suđenja koje se vodilo u njezinoj odsutnosti, nego će joj ona biti dostavljena nakon predaje te će biti izričito obaviještena o pravu na sveobuhvatno preispitivanje njezina položaja.
- 3 Osoba GE pobijala je presudu Cortea di appello di Firenze (Žalbeni sud u Firenci) pred Corteom suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud), odnosno sudom koji je uputio zahtjev.

Glavni argumenti stranaka glavnog postupka

- 4 Osoba GE poziva se na povredu članka 2. Zakona o EUN-u jer joj se sudilo u odsutnosti, pri čemu nije dobila poziv na raspravu, nije joj pružena pomoć odvjetnika, a optužba je bila generička, iz čega proizlazi povreda prava na stručnu obranu i prava na kontradiktorni postupak prilikom izvođenja dokaza, koje je nužno za pošteno suđenje.
- 5 Na argument Cortea di appello di Firenze (Žalbeni sud u Firenci) prema kojem se presuda donesena u odsutnosti u svakom slučaju može opozvati na zahtjev osuđenika nakon što za nju sazna osoba GE odgovara da predaja nije zatražena radi održavanja suđenja, nego kako bi se izvršila osuđujuća presuda u pogledu koje vrijede stroža jamstva. Osim toga, na argument Cortea di appello di Firenze (Žalbeni sud u Firenci) prema kojem je izostanak sudjelovanja odvjetnika opravdan mogućnošću da se brani sama ta osoba odgovara da su za tu mogućnost uvijek potrebni uredan poziv optuženika na raspravu i njegova prisutnost na suđenju.

Sažet prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 6 Corte suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud) u prošlosti je u brojnim sličnim slučajevima smatrao da je europski uhidbeni nalog koji su izdala francuska pravosudna tijela na temelju osuđujuće presude donesene u odsutnosti bez jamstava kontradiktornog postupka i obrane u svakom slučaju u skladu s načelima pravičnosti postupka jer se francuskim pravom osuđeniku osigurava mogućnost da na temelju prigovora zatraži obnovu postupka uz poštovanje načela kontradiktornosti i prava obrane; međutim, sâm Corte suprema di cassazione

(Vrhovni kasacijski sud), odnosno sud koji je uputio zahtjev, smatra da u ovom slučaju treba ispitati taj pristup.

- 7 Prema sudskoj praksi Cortea costituzionale (Ustavni sud) pravo obrane, koje je zaštićeno člankom 24. Ustava, u biti se sastoji od jamstva kontradiktornog postupka i prisutnosti odvjetnika u svim vrstama postupaka. Međutim, iako ne znači nužno da kontradiktorni postupak i prisutnost odvjetnika trebaju biti zajamčeni u svakom trenutku i u svakom postupovnom aktu, upućivanjem na „sve faze i stupnjeve postupka” u tom smislu zahtijeva se da se s obzirom na važnost pojedinog akta utvrdi dovodi li izostanak sudjelovanja odvjetnika, zbog učinaka koji iz toga proizlaze, do stvarne povrede ustavnog prava obrane na suđenju. Pravo obrane je pravo kojeg se nije moguće odreći, a obvezatnošću imenovanja odvjetnika po službenoj dužnosti nastoje se zaštititi temeljne ljudske vrijednosti i ustavna načela.
- 8 Izmjenom iz 2001. u članku 2. Zakona o EUN-u izostavljeno je izričito upućivanje na poštovanje prava obrane kao pretpostavke za izvršenje europskog uhidbenog naloga. Međutim, na temelju navedene sudske prakse Cortea costituzionale (Ustavni sud) sud koji je uputio zahtjev smatra da pravo na stručnu obranu spada u „neotuđiva osobna prava priznata Ustavom”, „temeljna prava” iz članka 6. UEU-a i prava zajamčena EKLJP-om, čija povreda zahtijeva, u skladu s člankom 2. Zakona o EUN-u, da talijanska država odbije izvršenje europskog uhidbenog naloga. Stoga nacionalno pravno pravilo treba tumačiti ne samo s obzirom na Ustav, nego i s obzirom na pravo Unije koje se provodi tim pravnim pravilom. Osim toga, kao što to ističe Corte costituzionale (Ustavni sud), temeljna prava koja Okvirna odluka mora poštovati u skladu s uvodnom izjavom 12. i člankom 3. točkom 1. prava su koja se priznaju pravom Unije, a njihovu određivanju doprinose ustavne tradicije zajedničke državama članicama. Stoga u pravu Unije treba utvrditi razine zaštite temeljnih prava koje trebaju poštovati pravila o europskom uhidbenom nalogu, s obzirom na to da je riječ o usklađenom području. Kako bi se stoga zajamčila ujednačena primjena europskog uhidbenog naloga, Corte costituzionale (Ustavni sud) smatra da države članice ne mogu odbiti predaju u slučajevima koji nisu oni koji su izričito predviđeni Okvirnom odlukom.
- 9 U skladu sa sudskom praksom Suda, prema kojoj je izvršenje europskog uhidbenog naloga načelo, dok odbijanje njegova izvršenja predstavlja iznimku koja se mora usko tumačiti (vidjeti točku 68. presude Gordi), člankom 4.a Okvirne odluke (unesenim izmjenom iz 2009.) predviđa se da pravosudno tijelo može odbiti izvršiti europski uhidbeni nalog izdan na temelju odluke donesene nakon suđenja ako se osoba „nije osobno pojavila na suđenju koje je rezultiralo odlukom”, osim ako taj nalog ne sadržava jedan od navoda iz točaka (a) do (d) tog članka, odnosno navod da je osoba: (a) bila osobno pozvana i obaviještena o suđenju koje je rezultiralo odlukom i da se odluka može donijeti u slučaju njezina nepojavljivanja na suđenju ili (b) bila upoznata s predviđenim suđenjem i ako joj je odvjetnik kojeg je ona sama imenovala ili koji je imenovan po službenoj dužnosti pružio pomoć ili (c) nakon dostave odluke i nakon što je obaviještena o pravu na obnovu postupka ili žalbu, izričito izjavila da ne osporava odluku ili nije

zahtijevala obnovu postupka niti podnijela žalbu u primjenjivom roku ili (d) joj odluka nije osobno dostavljena, nego će joj biti dostavljena nakon predaje te će biti izričito obaviještena o pravu na obnovu postupka ili žalbu i bit će obaviještena o roku u kojem mora zahtijevati obnovu postupka ili podnijeti žalbu. Naime, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, izvršenje europskog uhidbenog naloga u tim slučajevima ne ugrožava prava obrane osobe i, općenitije, prava na pošteno suđenje, kako su ta prava zajamčena člancima 47. i 48. Povelje (vidjeti primjerice točke 44. i 53. presude Melloni te točke 47. do 50., 72. i 73. presude LU i PH). Međutim, sud koji je uputio zahtjev smatra da taj članak ne sadržava nijednu izričitu odredbu u pogledu situacije u kojoj je „suđenje koje je rezultiralo odlukom” održano u odnosu na optuženika koji je odsutan, koji se oglušio ili nikad nije uredno pozvan a da toj osobi nikad nije pružio pomoć odvjetnik kojeg je imenovala ta osoba ili koji je imenovan po službenoj dužnosti. Takvu situaciju stoga valja ispitati s obzirom na opća načela.

- 10 Sud koji je uputio zahtjev napominje prije svega da je suđenje održano u pogledu osobe GR nedvojbeno „suđenje koje je rezultiralo odlukom” u smislu navedenog članka 4.a, odnosno postupak u kojem je donesena odluka kojom je, nakon ispitivanja merituma predmeta, pravomoćno odlučeno o krivnji te je osoba čija se predaja traži osuđena (vidjeti točku 82. presude Zdziasek). Naime, sudsku odluku kojom je traženoj osobi izrečena kazna u odsutnosti treba smatrati „odlukom” na temelju članka 4.a kada je njezino donošenje bilo odlučujuće za izdavanje europskog uhidbenog naloga (točka 67. presude LU i PH).
- 11 Kad je riječ o meritumu, taj sud podsjeća na to da je cilj usklađivanja uvjeta izvršenja europskih uhidbenih naloga izdanih radi izvršenja odluka donesenih u odsutnosti optuženika, koje se provodi Okvirnom odlukom, „jačanje postupovnih prava osoba protiv kojih se vodi kazneni postupak” (točka 51. presude Melloni), čime se nastoji „osigurati visoka razina zaštite i omogućiti [...] predaju dotične osobe [...] uz istodobno puno poštovanje prava obrane” (točka 50. presude LU i PH).
- 12 Osim toga, sastavni dio temeljnih prava jesu prava obrane koja proizlaze iz prava na pošteno suđenje zajamčenog člancima 47. i 48. Povelje, zbog čega Sud treba tumačiti članak 4.a u skladu s tim člancima koji odgovaraju članku 6. EKLJP-a. Slijedom toga, članke 47. i 48. Povelje treba tumačiti na način da se zajamči razina zaštite koja odgovara onoj zajamčenoj potonjim člankom 6., kako ga tumači ESLJP (točka 51. presude LU i PH).
- 13 Prilikom odlučivanja o tumačenju Direktive 2013/48/EU Sud je pojasnio da se od prava na pristup odvjetniku ne može odstupiti zbog nedolaska osumnjičenika ili optuženika nakon što mu je upućen poziv (presuda VW).
- 14 ESLJP je smatrao da je, iako nije apsolutno, pravo svakog optuženika da ga učinkovito brani odvjetnik, kojeg je, ako je potrebno, odredio sud, jedno od temeljnih obilježja poštenog suđenja, da optuženik to pravo ne gubi samo zbog toga što nije sudjelovao u postupku i, naposljetku, da zakonodavac ne može

sankcionirati neopravdane nedolaske odstupanjem od prava na pomoć odvjetnika iako ih može spriječiti (presuda Krombach protiv Francuske).

- 15 Na temelju tih pretpostavki sud koji je uputio zahtjev smatra da osiguravanje mogućnosti ukidanja osuđujuće presude zbog obnove postupka ili, kao u slučaju francuskog prava, zbog žalbe protiv te presude nakon predaje tražene osobe, u okviru koje se u potpunosti jamči pravo obrane, ne može u cijelosti ispraviti povredu tog prava u slučaju kad se suđenje odvijalo u odsutnosti optuženika i kad mu odvjetnik nije pružao pomoć.
- 16 Naime, optuženik je i u navedenim slučajevima obnove postupka ili žalbe izložen učincima pravila postupovnog prava države koja traži njegovu predaju u pogledu upotrebljivosti već prikupljenih dokaza barem kad je riječ o dokazima koji se zbog svoje prirode ne mogu ponovno izvoditi. To se može ukloniti samo propisivanjem apsolutne neupotrebljivosti dokaza prikupljenih u postupku u kojem optuženiku nije pružao pomoć odvjetnik ili barem obvezom države koja izdaje europski uhidbeni nalog da ne upotrebljava te dokaze za novu odluku, što Francuska nije učinila u pogledu osobe GE.
- 17 U situaciji, kao što je ona u kojoj se nalazi osoba GE, učinak europskog uhidbenog naloga koji je izdan protiv nje jest taj da se stoga ograničava osobna sloboda pojedinca zbog osuđujuće presude koja je donesena a da joj odvjetnik nije mogao pružiti pomoć, čak ni po službenoj dužnosti, jer nije obaviještena o suđenju koje se održavalo protiv nje ili jer nije mogla ili željela imenovati odvjetnika, ali se nije odrekla tog prava, i to ograničenje nije opravdano potrebama u vezi s predostrožnošću.
- 18 Sud koji je uputio zahtjev smatra da u takvoj situaciji postoje ozbiljne dvojbe u pogledu usklađenosti s pravom obrane, koje je ključno za zaštitu šireg prava na osobnu slobodu.
- 19 Traži se da se o ovom zahtjevu za prethodnu odluku odluči u ubrzanom postupku jer se predmet o kojem je riječ odnosi na osobu kojoj nije oduzeta sloboda, ali kojoj su u svakom slučaju određene osobne sigurnosne mjere prisile (obveza boravka u određenom gradu i obveza javljanja policiji), jer je riječ o europskom uhidbenom nalogu koji se u skladu s člankom 17. stavkom 1. Okvirne odluke „obrađuje [...] i izvršava kao žurni predmet” i jer pitanja o tumačenju postavljena u ovom predmetu imaju općenite posljedice i za nadležna tijela i za prava traženih osoba.